

Døden herjer i Frafjord.

Hele bygden er syk, og de døde begravnes uten følge til kirkegården.

av *Reidar Frafjord*

Denne illevarslende overskriften i avisen *Stavangeren* den 4. januar 1919 refererer seg til forhold **101 år** tilbake. Den gangen ble store deler av verden rammet av pandemien *spanskesyken* som tok livet av mellom 50 og 100 millioner mennesker; flere enn antallet som døde under 1. og 2.verdenskrig. Her i landet tok *spanskesyken* mellom 13.000 og 15.000 liv; det var høyest dødelighet blant barn og unge. (Norge hadde omkring 2.600.000 innbyggere den gangen.)

Med referanse til headingen leser vi med datidens ortografi: *Ombord i "Eira", som iformiddag kom hertil fra Høgsfjord, gav man følgende rystende skildring av forholdene i Frafjord: Denne bygd i Høgsfjord har like til det sidste været skaanet for spanskesyken. Men nu herjer den meget slemt paa hver eneste gaard derinde. Saa at si alle mennesker, store og smaa, er syke, mange betænkelig angrepet, og det blev sagt i dag, at der kun var et par voksne mennesker, som var saa pas bra, at de kunde gaa oppe. Døden har allerede gjort et sterkt indhug.*

"Eira", som imorges kl. 4 ½ skulde gaa fra Oltedal i Høgsfjordsruten til Stavanger, blev beordret at gaa til Frafjord for at hente 3 lik, som skulde føres til Dirdal kirkegaard. Likene stod i et nøst derinde. Det blev fortalt, at de par voksne mennesker, som gik oppe, med mægen møie hadde faat likene i kisterne, og bragt dem ned til bryggen.

Fra byen er der nu kommet hjem et par unge mennesker for at hjelpe til. Kisterne var uten blomster eller kranser. Og de blev ført til Dirdal uten følge. Slektninger paa Dirdal vilde i dag være tilstede paa kirkegaarden ved begravelsen. Grunden til, at "Eira" bare hadde 3 lik med sig, skyldes at man ikke hadde kister at lægge de andre i.

Noen dager senere kunne man lese i *Stavanger Aftenblad*: *En uhyggelig følge av spanskesyken oplevet man derinde i gaar, idet en mand, som hadde mistet baade sin hustru og et barn, fik et andfald av sindsforvirring og herunder hugget av sig den venstre haand. Da folk kom til, laa haanden ganske skilt fra armen. Mærkelig nok fløt det der ikke blod fra saaret. Man tok sig av den mand, saa godt det lot sig gjøre. Der blev sendt ilbud til Stavanger efter lægehjelp, og doktor Myhre reiste av sted med ekstraskip. Den saarede blev saa tat under foreløpig*

behandling og derefter tat med til Stavanger, og indlagt paa Amtsykehuset.

Paa Aftenbladets forespørsel om mandens tilstand, svarer overlægen at han er utenfor fare. Ingen havde set det instrument, hvormed haanden var kuttet av, men det er dog sandsynligst, at det er gjort med en øks.

"Hvor mange av bygdens befolkning har været syke", spurte vi en mand der inde i dag. "Det kan jeg ikke si saa nøie, men kun en eneste familie skal hittil være gaat fri sygdommen. Der bor mellem 30 og 40 familier i Frafjord." "Hvorledes kunde man greie sig med husstellet og husdyrenes røkt, naar alle var syke?" "Det laget sig i regelen saa, at der idetmindste var en av familien som kunde besørge det allernødvendigste. Var der saa flere friske i et hjem, saa hjalp man til hos naboer, som var endnu verre farne, Dessuten fik man, som før meddelt i "Aftenbladet", to sykepleiersker utenbygdsfra."

I et tidsrom på ca. 2 ½ uke, fra 4. januar til 21. januar 1919, finner vi at ikke mindre enn 11 personer fra Frafjord-dalen er blitt jordfestet ifølge "Kirkegaards-Protokol" for Dirdal kirkegård. Disse er:

04.01, Nils Bertinius Nilsen Frafjord, ugift gardbrukersønn,	27 år
Abigael Olava Nilsdtr., gift med K. Haaland,	34 "
Sigrun Kristiansdtr. Haaland, ugift datter av K. Haaland,	19 "
09.01, Ane Bertine Kommedal, ugift gardbrukerdatter,	37 "
Bredheim Johan Frafjord, ugift gardbrukersønn,	22 "
Ane Bergitte Frafjord, gift gardbrukerkone,	46 "
Tore Pedersen Haaland, ugift gardbrukersønn,	17 "
Elen Talette Haaland, gardbrukerenke,	77 "
Gunhild Aslaksdtr. Kommedal, gardbrukerkone	34 "
Elen Talette Pedersdtr. Haaland, Ugift gardbrukerdtr.	19 "
Endre Mjaaland, gift, lærer, Kommedal,	40 "

Gjennomsnittsalderen for disse 11 døde personene fra Frafjord-dalen var ca. 34 år.